

WPISUJE UCZEŃ

KOD UCZNI

--	--	--

DATA URODZENIA UCZNI

--	--	--	--	--	--	--	--

dzień   miesiąc   rok

MATERIAŁY DIAGNOSTYCZNE W TRZECIEJ KLASIE GIMNAZJUM Z ZAKRESU PRZEDMIOTÓW HUMANISTYCZNYCH

Instrukcja dla ucznia

1. Sprawdź, czy zestaw egzaminacyjny zawiera 13 stron i kartę odpowiedzi. Ewentualny brak stron lub inne usterki zgłoś nauczycielowi.
2. Na tej stronie i na karcie odpowiedzi wpisz swój kod i datę urodzenia.
3. Czytaj uważnie wszystkie teksty i zadania.
4. Rozwiązania zapisuj długopisem lub piórem z czarnym tuszem/atramentem. Nie używaj korektora.
5. W zadaniach zamkniętych są podane cztery odpowiedzi: A, B, C, D. Odpowiada im następujący układ krerek na karcie odpowiedzi:

A	B	C	D
---	---	---	---

Wybierz tylko jedną odpowiedź i zamaluj kratkę z odpowiadającą jej literą - np. gdy wybrałeś odpowiedź "A":

	B	C	D
---	---	---	---

6. Staraj się nie popełniać błędów przy zaznaczaniu odpowiedzi, ale jeżeli się pomylisz, błędne zaznaczenie otocz kółkiem i zaznacz inną odpowiedź.

	B	C	
---	---	---	---

7. Rozwiązania zadań otwartych zapisz czytelnie i starannie w wyznaczonych miejscach. Pomyłki przekreślaj.
8. Redagując odpowiedzi do zadań możesz wykorzystać miejsce z napisem *Brudnopis*. Zapisy w brudnopisie nie będą sprawdzane i oceniane.

UZUPEŁNIA ZESPÓŁ
NADZORUJĄCY

miejsce
na naklejkę
z kodem

dysleksja

**Grudzień
2005**

**Czas pracy:
120 minut**

**Liczba punktów
do uzyskania: 50**

Oblicza władzy

Tekst I

O cnocie i szlachetności sławnego Bolesława¹

Taka była okazałość rycerska króla Bolesława, a nie mniejszą posiadał cnotę posłuszeństwa duchowego. Boga czcił z najwyższą pobożnością, Kościół święty wywyższał i obsypywał go królewskimi darami. Miał też ponadto pewną wybitną cechę sprawiedliwości i pokory; gdy mianowicie ubogi wieśniak lub jakaś kobiecina skarżyła się na któregoś z książąt lub komesów², to chociaż był ważnymi sprawami zajęty i otoczony licznymi szeregami magnatów i rycerzy, nie pierwiej ruszył się z miejsca, aż po kolei wysłuchał skargi żalącego się. I tak wieśniaka napominał, jak ojciec syna, by zaocznie bez przyczyny nie oskarżał i aby przez niesłuszne oskarżenie na siebie samego nie ściągnął gniewu. Oskarżony na wezwanie bez zwłoki co prędzej przybywał. O jakże wielką była roztropność i doskonałość Bolesława, który w sądzie nie miał względu na osobę, narodem rządził tak sprawiedliwie, a chwałę Kościoła i dobro kraju miał za najwyższe przykazanie! A do tej sławy i godności doszedł Bolesław sprawiedliwością i bezstronnością, tymi samymi cnotami, które początkowo zapewniły wzrost potęgze państwa rzymskiego. Bóg wszechmogący udzielił Bolesławowi tyle dzielności, potęgi i zwycięstw, ile w nim samym obaczył dobroci i sprawiedliwości wobec siebie oraz wobec ludzi.

Opracowano na podstawie: Anonim tzw. Gall³, *Kronika polska*, Wrocław 1982

¹ **Bolesław** – Bolesław Chrobry, jeden z bohaterów pierwszej części *Kroniki*

² **komes** – dostojnik zarządzający określonym terenem

³ **Anonim Gall** – żyjący na przełomie XI i XII w. najprawdopodobniej francuski benedyktyn, autor najstarszej kroniki polskiej pisanej w języku łacińskim

Na podstawie tekstu I rozwiąż zadania: 1. – 5.

Zadanie 1. (0 – 1)

Co jest celem przytoczonego fragmentu *Kroniki*?

- A. Negatywna ocena sposobu sprawowania władzy przez Chrobrego.
- B. Przedstawienie Bolesława Chrobrego jako ideału władcy.
- C. Analiza i ocena sytuacji historycznej przedstawionej w tekście.
- D. Ukazanie fantastycznej wizji początków państwa polskiego.

Zadanie 2. (0-1)

Jakim synonimem można zastąpić słowo „cnota” w przedostatnim zdaniu tekstu?

- A. zasługami
- B. zaletami
- C. umiejętnościami
- D. zdolnościami

Zadanie 3. (0-1)

Którą z zalet Bolesława jako władcy kronikarz ilustruje przykładem?

- A. dzielność
- B. pobożność
- C. sprawiedliwość
- D. roztropność

Zadanie 4. (0-1)

Który z cytatów ukazuje wartości, jakimi kierował się król Bolesław?

- A. (...) chwałę Kościoła i dobro kraju miał za najwyższe przykazanie!
- B. O jakże wielką była roztropność i doskonałość Bolesława (...).
- C. Miał też ponadto pewną wybitną cechę sprawiedliwości i pokory(...).
- D. Bóg wszechmogący udzielił Bolesławowi tyle dzielności, potęgi i zwycięstw (...).

Zadanie 5. (0–1)

Kim był Bolesław Chrobry?

- A. Pierwszym królem Polski.
- B. Księciem Polan, który przyjął chrzest.
- C. Założycielem dynastii Jagiellonów.
- D. Następnym królem po Mieszku I.

Na podstawie niżej przedstawionej reprodukcji rozwiąż zadania: 6. – 9.

Marcello Bacciarelli ¹, *Kazimierz Wielki słucha prośb chłopów*, 1785-86.
Za: Maria i Bogdan Suchodolscy, *Polska. Naród a sztuka*, Warszawa 1988.

¹Marcello Bacciarelli (1731-1818), Włoch, nadworny malarz Stanisława Augusta

Zadanie 6. (0–1)

Wskaż podobieństwo między tekstem I a obrazem Bacciarellego.

- A. Oba dzieła ukazują troskę władcy o poddanych.
- B. Bohaterem obydwu tekstów jest ten sam król.
- C. Oba dzieła reprezentują tę samą dziedzinę sztuki.
- D. Oba teksty kultury zostały stworzone w tej samej epoce.

Zadanie 7. (0-1)

Gdzie malarz umieścił postać, która wyraża prośby do króla w imieniu chłopów?

- A. Po lewej stronie obrazu.
- B. Skrajnie po prawej stronie.
- C. Na pierwszym planie.
- D. Na drugim planie.

Zadanie 8. (0 – 1)

Co w postaci króla podkreśla jego życzliwość dla chłopów?

- A. Siwe włosy i długa broda.
- B. Kontakt z postacią stojącą obok.
- C. Korona i płaszcz z gronostajami.
- D. Ręce otwarte szerokim gestem.

Zadanie 9. (0 – 1)

Jaki kierunek w malarstwie reprezentuje obraz Bacciarellego?

- A. impresjonizm
- B. realizm
- C. abstrakcjonizm
- D. kubizm

Takst II**Wśród zwierząt ?**

Jakie zasady panują w stadzie?

■ Obowiązuje bezwzględne posłuszeństwo. Nie ma sytuacji, że szef mówi jedno, a ja robię coś innego.

A ten szef kim jest?

■ U słoni na przykład jest stara słonica.

Stara! Dlaczego?

■ Decyduje przydatność. Bo dla słoni najważniejsza jest woda. Całe stado giną z powodu suszy. A stara słonica z racji doświadczenia, które nabyła, chowając dzieci, najlepiej ze wszystkich wie, jak trafić do wody, w którą stronę pójść, by ją znaleźć. Słonie trwają przy niej do ostatnich chwil życia. Kiedy umiera, podtrzymują ją na trąbach, a kiedy skona, warują przy niej tak długo, aż ostygnie. By drapieżniki żywej nie rozdarły. A potem na szefa wybierają następną starą słonicę.

A małpy?

■ Dziesiątki wykarmiłam od niemowlaka, smoczkiem. I po tych kilkudziesięciu latach życia z nimi mogę powiedzieć, że małp nie da się podporządkować. Naprawdę się nie da.

Ale szef jakoś sobie z nimi radzi.

■ Bo też małpa. W stadzie jednego gatunku obowiązują żelazne prawa.

Które jest najważniejsze?

■ Przetrwać. Urodzić silne, mocne potomstwo. Zachować gatunek. A wie pani, jak szef wymusza na małpach posłuszeństwo?

Kłapie zębami?

■ Nie, nie, to u wilków basior¹ kłapie i atakuje zębami. Albo łapą uderza o ziemię i stroi przy tym przedziwne miny. A jak nie podziąła, to gryzie w pośladki. Małpy zaś często posłuszeństwo wymuszają wzrokiem. Szef nie musi nic robić, wystarczy, jak na którąś groźnie spojrzy. Tym spojrzeniem może ją zresztą zagnębić na śmierć. Bo taka karcona małpa nie sięgnie po jedzenie, nie przybliży się do stada, będzie siedziała w kącie i może zginąć z głodu.

Nikt nie stanie w jej obronie?

■ Przeciwko szefowi? Nikt.

To kto zostaje tym szefem?!

■ Robiono wiele badań. Normalnie jest tak, że do szefostwa trzeba przygotowywać się od dziecka. W stadzie małp między maluchami stale odbywają się jakieś przepychanki. Sprawdzanie, kto jest silniejszy, a kto słabszy, kogo można za ogon pociągnąć, a kogo szarpnąć za grzywę. Przyszły szef wychowuje się więc w grupie i cały czas pokazuje, co potrafi. A stado go obserwuje, jaki jest – twardy zawodnik czy słabizna. Jak słabizna, to będzie siedział w kącie i jadł to, co najgorsze. Jeśli okaże się stanowczy, ma szansę zostać szefem i wszyscy będą go słuchać.

Od razu?

■ Nie, nie, potrzebna jeszcze dobra okazja. Taka chwila próby. Szefem zostaje małpa, która w chwilach zagrożenia potrafi podjąć właściwą decyzję, stanąć w obronie stada i to stado obronić.

Rozmawiają: Teresa Torańska z Hanną Gucwińską.

Opracowano na podstawie: „Duży Format. Magazyn Gazety Wyborczej”, 29.09.2003.

¹basior – dorosły samiec wilka

Na podstawie tekstu II rozwiąż zadania: 10. – 14.

Zadanie 10. (0 – 1)

Tekst II jest fragmentem

- A. dramatu.
- B. scenariusza.
- C. wywiadu.
- D. reportażu.

Zadanie 11. (0 – 1)

Co jest tematem tekstu II?

- A. Przejawy agresji u zwierząt.
- B. Zdobywanie pokarmu przez zwierzęta.
- C. Dominacja przywódcy w stadzie.
- D. Wychowywanie młodych przez zwierzęta.

Zadanie 12. (0 – 1)

Co jest najważniejszym prawem obowiązującym w stadzie małp?

- A. Potrzeba znalezienia wody i pokarmu.
- B. Podporządkowanie sobie innych stad.
- C. Zachowanie lojalności wobec przywódcy.
- D. Przetrwanie, czyli zachowanie gatunku.

Zadanie 13. (0 – 1)

Jaką umiejętnością powinien odznaczać się przywódca stada słoni?

- A. Uczestnictwa w zabawach.
- B. Podejmowania decyzji.
- C. Poszukiwania wody.
- D. Wymuszania posłuszeństwa.

Zadanie 14. (0 – 1)

Jakim językiem posługują się osoby mówiące w tekście II?

- A. literackim
- B. naukowym
- C. urzędowym
- D. potocznym

Tekst III

Lew pokorny

Źle zmyślać, źle i prawdę mówić w pańskim dworze
Lew, chcąc wszystkich przeświadczyć¹ o swojej pokorze,
Kazał się jawnie ganić. Rzekł lis: „Jesteś winny,
Boś zbyt dobry, zbyt łaskaw, zbyt dobroczynny.”
Owca widząc, że kontent², gdy liszka ganiła,
Rzekła: „Okrutnyś, żarłok, tyran”. – Już nie żyła.

Ignacy Krasicki, *Utwory wybrane*, wyd. Akant, 2003 r.

¹ przeświadczyć - przekonać

² kontent – zadowolony

Na podstawie tekstu III rozwiąż zadania: 15. – 21.

Zadanie 15. (0 – 1)

Wiersz Ignacego Krasickiego jest

- A. fraszką.
- B. bajką.
- C. balladą.
- D. hymnem.

Zadanie 16. (0 – 1)

Utwór ma charakter alegoryczny, bo

- A. ukazuje w sposób krytyczny świat zwierząt.
- B. jest opowieścią o treści fantastycznej.
- C. jest regularnym wierszem sylabicznym.
- D. w sposób przenośny opowiada o ludziach.

Zadanie 17. (0-1)

Alegoriami jakich cech ludzkich są zwierzęta występujące w tekście III? Wskaż poprawnie dobrane nazwy zwierząt i cech.

- A. lew – tyrania, lis – przebiegłość, owca – naiwność
- B. lew – duma, lis – chciwość, owca – łagodność
- C. lis – drapieżność, lew – tyrania, owca – naiwność
- D. owca – łagodność, lew – pycha, lis – drapieżność

Zadanie 18. (0 – 1)

Uogólnienie (morał), zilustrowane przez fabułę, zawarte jest w wersie

- A. pierwszym.
- B. drugim.
- C. czwartym.
- D. szóstym.

Zadanie 19. (0 – 1)

Jaka prawda o świecie wynika z wiersza Krasickiego?

- A. Rządzący w świecie są mądrzy i łaskawi.
- B. Świat zdominowany jest przez ludzi naiwnych.
- C. Światem rządzą siła i przebiegłość.
- D. W świecie panuje wolność słowa.

Zadanie 20. (0 – 1)

Jaki model sprawowania władzy został przedstawiony w utworze?

- A. demokracja szlachecka
- B. anarchia
- C. absolutyzm
- D. oligarchia magnacka

Zadanie 21. (0 – 2)

Uzupełnij tabelę według wzoru; wpisz epitety, za pomocą których lis i owca charakteryzują lwa oraz intencje, którymi się kierują.

Kto mówi?	Jak charakteryzuje lwa?	Jakie ma intencje?
narrator	„pokorny”	ironia
lis		
owca		

Tekst IV

Sofokles, *Antygona* (fragment epejsodionu III)

Kreon

A więc w mym wieku mam mądrości szukać
I brać nauki u tego młokosa?

Haimon

Nauki słuszne; a jeśli ja młody,
To na rzecz raczej, niż wiek, baczyć trzeba.

Kreon

Na rzecz, niesfornym która cześć oddaje?

Haimon

Ni słowem śmiałym cześć taką zalecać.

Kreon

A czyż nie w taki błąd popadła tamta?

Haimon

Przeczy głos ludu, co mieszka w Teb grodzie.

Kreon

Więc lud mi wskaże, co ja mam zarządzać?

Haimon

Niemal jak młodzian porywczy przemawiasz.

Kreon

Sobie czy innym gwoli ja tu rządę?

Haimon

Marne to państwo, co li panu służy.

Kreon

Czyż nie do władcy więc państwo należy?

Haimon

Pięknie byś wtedy rządził... na pustyni.

Kreon

Ten, jak się zdaje, z tamtą dziewczką trzyma.

Haimon

Jeśli ty dziewczką: o ciebie się troskam.

Kreon

Z ojcem się swarząc, o przewrotny synu?

Haimon

Bo widzę, że ty z drogi zbaczasz prawej.

Kreon

Błądźż ja strzegąc godności mej władzy?

Haimon

Nie strzeżesz – władzą pomiatając bogów.

Antologia tragedii greckiej, wybrał St. Stabryła, Kraków 1989.

Na podstawie tekstu IV rozwiąż zadania: 22. – 26.

Zadanie 22. (0-2)

Kreon, w pytaniach zadawanych Haimonowi, wyraża swoje przekonania na temat władzy. Uzupełnij tabelę według wzoru, formułując poglądy Kreona w postaci twierdzeń.

Pytanie	Sens pytania
<i>A więc w mym wieku mam mądrości szukać I brać nauki u tego młokosa?</i>	Człowiek starszy zawsze jest mądrzejszy od młodego i niczego się nie może od niego nauczyć.
<i>Więc lud mi wskaże, co ja mam zarządzać?</i>	
<i>Czyż nie do władcy więc państwo należy?</i>	

Zadanie 23. (0 –2)

Spośród podanych niżej związków frazeologicznych podkreśl ten, który najtrafniej charakteryzuje sposób sprawowania władzy przez Kreona.

W jednym zdaniu oceń taki styl rządzenia oraz uzasadnij tę ocenę.

rządy marionetkowe, rządy silnej ręki, rządzić się jak szara gęś, rządzić rozumnie

.....

.....

.....

Zadanie 24. (0 – 1)

Uzupełnij tabelę, cytując dwa argumenty, którymi posługuje się Haimon w rozmowie z Kreonem.

Argument Haimona (cytat)	Znaczenie
	Ważne jest to, co ktoś mówi (czy ma rację) a nie to, ile ma lat.
	Złe jest państwo, które służy tylko interesom władcy.

Zadanie 25. (0-1)

Czego dotyczy różnica zdań w dyskusji między Kreonem a Haimonem? Odpowiedz jednym zdaniem.

.....

.....

Zadanie 26. (0 – 1)

Czym różni się sposób traktowania poddanych przez Bolesława Chrobrego (tekst I) od sposobu traktowania poddanych przez Kreona (tekst IV)?
Odpowiedz w 1-2 zdaniach.

.....

.....

.....

Zadanie 27. (0 – 5)

Na podstawie tekstu II napisz 2-3 zdaniową notatkę zawierającą przynajmniej 3 informacje o cechach i umiejętnościach małpy, która może zostać przywódcą stada.

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 28. (0 –16)

W formie rozprawki uzasadnij odpowiedź na pytanie: czy w pewnych sytuacjach trzeba się buntować przeciwko władzy? Przywołaj co najmniej dwa przykłady z literatury lub historii.

Pamiętaj, że twoja praca zostanie sprawdzona, jeżeli będzie zgodna z tematem i zajmie co najmniej 20 linii zapisanych w $\frac{3}{4}$.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

A series of 25 horizontal dotted lines spanning the width of the page, intended for writing or drawing.

Brudnopis

A series of horizontal dotted lines for writing.